

Лизунова Е. Н.
Придатыко Э. Н.

Красноармейский индустриальный институт
Донецкого национального технического университета

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ ПУТЕМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КАДРАМИ

Резюме

Исследованы направления повышения эффективности использования кадрового потенциала предприятия. Проанализированы подходы относительно повышения эффективности деятельности предприятия. Исследованы условия и факторы, которые влияют на качество управления кадровым потенциалом предприятия.

Ключевые слова: производственный потенциал, кадровый потенциал, квалификация работников, эффективность производства, управление персоналом, система управления кадрами.

Lizunova O. M.
Pridatko E. M.

Krasnoarmiysk Industrial Institute of
Donetsk National Technical University

INCREASING THE EFFICIENCY OF USE OF AN ENTERPRISE POTENTIAL BY PERSONNEL ADMINISTRATION SYSTEM'S IMPROVEMENT

Summary

The directions of increasing of efficiency of use of personnel potential of the enterprise are researched. The author analyses approaches to improve the efficiency of the company. The conditions and factors that affect the quality of the human resources management of the enterprise are investigated.

Key words: production capacity, human potential, skills of employees, efficiency, personnel management, personnel management system.

УДК 334.722.8(075.8)

Малик І. П.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»

РОЛЬ СТЕЙКХОЛДЕРІВ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ

Дослідження присвячене теоретичним та методичним питанням забезпечення корпоративного управління акціонерними товариствами в умовах ринкових перетворень. У статті на основі базових світових моделей корпоративного управління (англо-американської, західноєвропейської та японської) продемонстровано взаємозв'язок інтересів корпорації зі стейкхолдерами, до яких відносять акціонерів, держателів контрольних та міноритарних пакетів акцій, державу, інвесторів, кредиторів, працівників та менеджерів, споживачів, постачальників, місцеве населення та товариство в цілому. Ураховуючи мету та функції корпоративного управління, представлено схему корпоративного управління акціонерними товариствами, яка дозволяє виявити вплив зовнішнього та внутрішнього середовища. На основі порівняльного аналізу відмінних рис корпорацій проведено характеристику інтересів суб'єктів корпоративного управління як стейкхолдерів акціонерних товариств з метою подальшого поліпшення їх діяльності.

Ключові слова: стейкхолдери, корпоративне управління, акціонерне товариство, корпорація, заінтересовані особи.

Постановка проблеми. Тенденції світової економіки до глобалізації, збільшення розмірів організацій та їх створення з поєднанням як національного, так і іноземного капіталу змушує науковців більшу увагу приділяти вивченню саме такого економічного процесу – корпоративного управління, який регулює діяльність суб'єктів господарювання, відображає баланс інтересів власників і спрямований на забезпечення максимально можливого прибутку від усіх видів діяльності суб'єкта господарювання в межах норм чинного законодавства.

Ураховуючи стрімкі етапи приватизації в Україні, в результаті яких було створено значну кількість суб'єктів господарювання і їх власників, впровадження і розвиток засад корпоративного

управління є логічним переходом до створення в Україні ефективної економічної моделі, подібної до вже існуючих в інших розвинених країнах.

Ефективне корпоративне управління акціонерними товариствами (далі – АТ) в Україні потребує створення інституціонального середовища із системою формальних і неформальних інститутів та інституціональних механізмів, які б стимулювали як підвищення підприємницької активності і економічного зростання, так і перехід з тіньового до легального сектора економіки, сприйняття діловими колами економічних інститутів у широкому розумінні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування і регулювання моделей

корпоративного управління протягом багатьох десятиріч досліджують зарубіжні та вітчизняні учені. Огляд наукових праць з корпоративного управління показав, що найповніше теоретичні аспекти та практичні рекомендації цієї проблеми розглядаються у працях таких зарубіжних учених, як М. Аоки, Р. Аюффа, Ю. Б. Вінслава, П. Друкера, В. Шеїна та інших [6]. Серед вітчизняних учених, що досліджують цю проблему, варто відзначити В. Геєця, В. Голікова, В. Євтушевського, Г. Назарову та інших [1–5].

За таких умов нагальним постає питання побудови ефективної моделі корпоративного управління в контексті ринкових перетворень, що мають місце в українській економіці як процес

динамічного розвитку і адаптації до національних особливостей України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність багатьох теоретичних розробок, проблеми визначення ролі стейкхолдерів та заінтересованих осіб в корпоративному управлінні залишаються фрагментарно дослідженими та потребують подальшого наукового обґрунтування.

Необхідність та актуальність вирішення проблем, пов'язаних із розробкою теоретико-методичних підходів до організації успішного корпоративного управління АТ в контексті дефініції ролі стейкхолдерів, зумовили зміст та завдання досліджень.

Таблиця 1

Взаємозв'язок інтересів корпорації зі стейкхолдерами

Стейкхолдери	Поведінка під час прийняття рішень щодо корпорації	Інтерес у діяльності корпорації	Завдання корпорації
Акціонери	Надання переваги високим прибуткам, що супроводжуються високим ступенем ризику	Виступають джерелами капіталу корпорації, потрібного для її виникнення і розвитку. Зацікавлені в підвищенні очікуваного прибутку в результаті прийняття рішень (розраховують на великий прибуток)	Інтереси мають бути дотримані у всіх найважливіших діях корпорації
Держателі контрольних пакетів акцій	Надання переваги високим прибуткам, що супроводжуються високим ступенем ризику	Виступають джерелами капіталу корпорації, потрібного для її виникнення і розвитку. Зацікавлені в підвищенні очікуваного прибутку в результаті прийняття рішень (розраховують на великий прибуток)	Поєднувати інтереси акціонерів і корпорації для отримання прибутків корпорації і в результаті її акціонерів
Держателі незначного пакета акцій	Високі прибутки у вигляді дивідендів у довгостроковому періоді, або одноразовий прибуток від продажу акцій АТ за вищою від ринкової ціною	Зацікавленість у зростанні організації за мінімального впливу на її діяльність для отримання дивідендів або ж продажу її акцій за найвищою ціною	Мають захищати та відстоювати їх інтереси
Держава як акціонера	Орієнтація на підвищення ефективності діяльності АТ, збільшення його прибутковості	Отримання прибутків від діяльності АТ та наповнення державного бюджету	Захист та дотримання інтересів на рівні всіх інших учасників
Інвестори	Детальний аналіз фінансового стану та стану корпоративного управління організації, орієнтація на довгостроковий розвиток	Виступають джерелами капіталу корпорації, потрібного для її функціонування і розвитку. Зацікавлені в її стабільному розвитку	Інтереси мають враховуватися як гарантія повернення вкладених коштів
Кредитори	Консерватизм у визначенні альтернатив інвестування	Зафіксований прибуток, що дорівнює відсотку за кредит; інтерес у гарантованому поверненні коштів	Фінансова стабільність як гарантія повернення кредиту
Менеджмент	Зацікавлені у підвищенні власної прибутковості (залежно від форми оплати)	Зростання розміру організації і отримання більш високих прибутків	Дотримуватись захисту їх інтересів із встановленням процедур, що унеможливають виникнення агентської проблеми
Працівники	Зацікавлені у збереженні власних робочих місць і стабільності функціонування організації	Створення оптимальних умов зайнятості, вимоги справедливої оплати праці, рівність можливостей, захист здоров'я на робочому місці, фінансова безпека, забезпечення відповідної якості життя	Задоволення вимог працівників з метою утримання і залучення висококваліфікованих кадрів
Постачальники і споживачі	Впливають на прийняття рішень, якщо вони займають монопольне становище на певному ринку	Очікують від співробітництва з корпорацією справедливих торгових відносин	Виконання контрактів, своєчасні платежі
Місцеве населення	Здійснює вплив через засоби масової інформації, соціальне оточення	Особиста участь у рішенні місцевих проблем: утворення, організація транспорту, умови для відпочинку, система охорони здоров'я, вирішення екологічних проблем	Роз'яснення сутності і характеру діяльності корпорації, її принципів
Товариство в цілому	Ураховувати інтереси всіх груп учасників	Участь у вирішенні проблем національного і міжнародного масштабу. Перший і головний обов'язок корпорації – турбота про підтримку власної економічної життєздатності як виробника товарів і послуг, наймача робітників	Економічна ефективність, створення робочих місць, участь в рішенні проблем національного (міжнародного) масштабу

Метою статті є визначення ролі стейкхолдерів в корпоративному управлінні акціонерними товариствами для подальшого поліпшення їх діяльності.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розкриття сутності корпоративного управління як економічного поняття потребує визначення його суб'єктів та об'єктів. Діяльність учасників корпоративних відносин – суб'єктів корпоративного управління спрямовано на об'єктів корпоративного управління. Під учасниками корпоративних відносин розуміємо не лише акціонерів і менеджерів, але й кредиторів, працівників, фахівців, службовців, постачальників, клієнтів, місцеву громадськість та інших, на кого впливає діяльність АТ (див. табл. 1).

До суб'єктів корпоративного управління відносять:

- АТ і їх учасники в процесі здійснення господарської діяльності (рис. 1);
- власники та менеджмент АТ – емітент корпоративних прав або власник;
- державні та недержавні органи, які здійснюють пряме або опосередковане регулювання руху корпоративних прав і діяльності АТ, зокрема господарських товариств, а також є власниками як цілісних майнових об'єктів, так і корпоративних прав;
- окремі громадяни – власники корпоративних прав.

У контексті внутрішнього й зовнішнього економічного середовища можна виділити зовнішні та внутрішні суб'єкти корпоративного управління. Зовнішніми суб'єктами корпоративного управління виступає держава, ринки, інституційні інвестори (не власники корпоративних прав), внутрішніми – власники корпоративних прав, менеджмент, працівники (див. рис. 1).

Об'єктами корпоративного управління неодмінно є АТ, а також та частина товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ), у яких управлінські функції відокремлені від відносин власності.

Акціонерним товариством як основним об'єктом корпоративного управління згідно з Господарським кодексом України виступає господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і відповідає за зобов'язаннями тільки за майно товариства, а акціонери ризикують зазнати збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, у межах вартості належних їм акцій [1].

Товариством з обмеженою відповідальністю виступає господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і відповідає за своїми зобов'язаннями тільки за своє майно. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, підлягають ризику збитків, пов'язаних з діяльністю товариства у межах своїх вкладів [1].

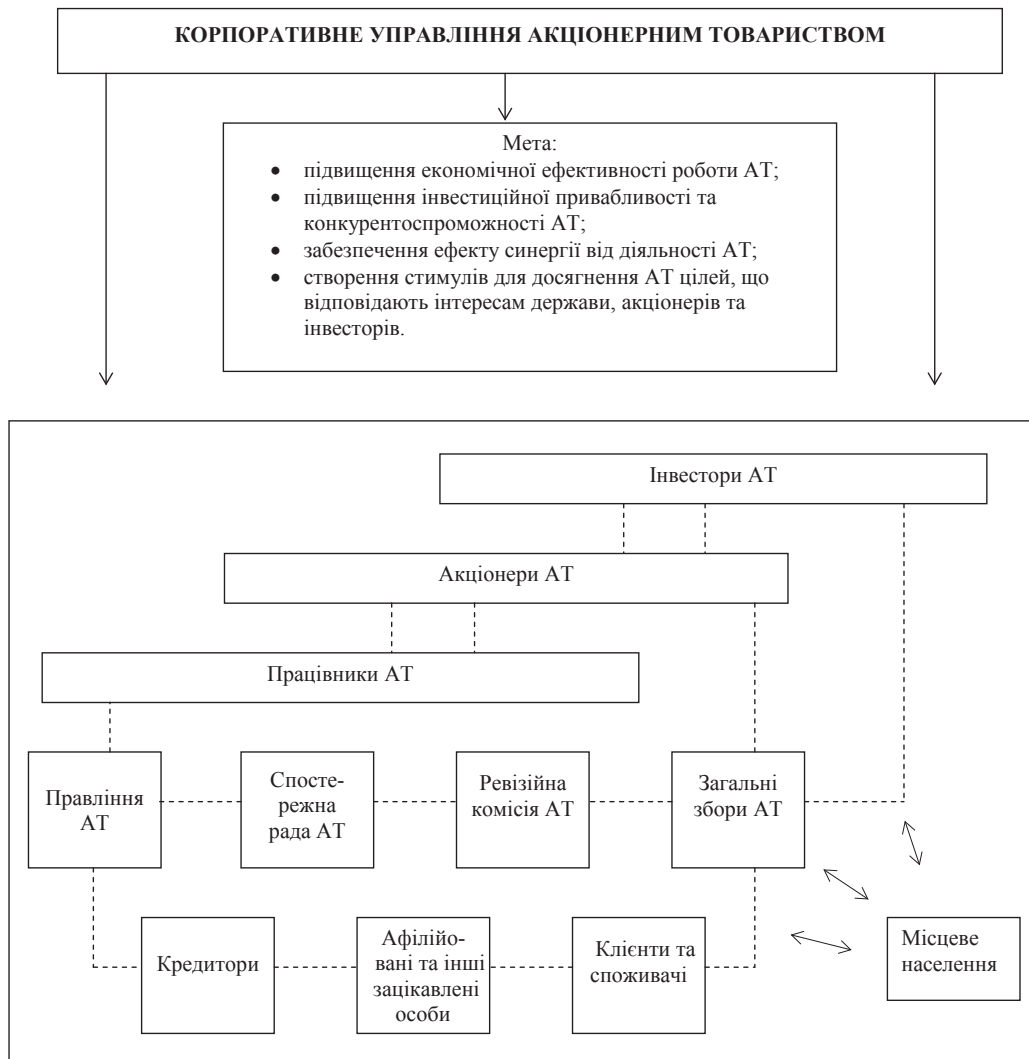

Рис. 1. Схема корпоративного управління АТ

Одне з ключових понять у корпоративних відносинах та корпоративному управлінні – «корпорація». Слід зазначити, що законодавства різних країн по-різному трактують поняття «корпорація». У деяких з них, наприклад у США, взагалі не існує єдиного закону, в якому визначено поняття «корпорація». Погляди вчених щодо цього питання також різняться. Але можна сказати, що на сьогодні у світовій практиці під корпорацією зазвичай розуміють акціонерну компанію. Наведемо, наприклад, визначення вченого Б.А. Райзберга: «Корпорація (від лат. *corporatio* – об'єднання) – сукупність осіб, що об'єдналися для досягнення загальних цілей, здійснення спільної діяльності та утворюють самостійний об'єкт права – юридичну особу» [3].

Українське законодавство дещо інакше визначає це поняття, а саме корпорації – це «договірні об'єднання, створені на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників» [2].

Отже, під корпорацією можна розуміти два поняття: «корпоративне підприємство» та «корпоративне об'єднання». Слід розрізнити ці поняття. Корпоративні підприємства створюються злиттям капіталів, і головною метою їх діяльності є отримання прибутку. До них відносять: акціонерні та неакціонерні господарські товариства, спільні підприємства, міжгосподарські підприємства.

Як зазначено вище, в українському законодавстві поняття «корпоративне об'єднання» визначається як об'єднання корпорацій, створене не для отримання прибутку, а для координації підприємницької діяльності її членів, забезпечення захисту їх прав, представлення загальних інтересів у різних органах. Під поняттям «корпоративне об'єднання» можна розуміти також інтегровані корпоративні структури (холдинги,

фінансово-промислові групи тощо), що являють собою об'єднання корпорацій, створене не тільки для координації підприємницької діяльності її членів, але і для отримання прибутку.

Отже, корпорації існують у вигляді акціонерних товариств, державних підприємств, спеціалізованих фінансових інститутів (банки, корпорації розвитку тощо).

Розглянемо загальні ознаки корпорацій, що можна визначити так:

1) наявність юридичної особи, від імені якої ведеться бізнес, яка не відповідає за зобов'язаннями власників і за зобов'язаннями якої не відповідають власники (це відрізняє корпорацію від таких видів компаній, як, наприклад, повні або командитні товариства);

2) інституційний (правовий або персональний) розподіл функцій власності та управління;

3) колективне прийняття рішень власниками та (або) найманими менеджерами (найбільше виражений розподіл функцій управління та власності у пайових інвестиційних фондах, недержавних пенсійних фондах та інших сучасних фінансових інститутах) [3].

Отже, сучасна корпорація – це організація, що належить державі або колективу незалежних один від одного власників (фізичних або юридичних осіб); яка є юридичною особою; не відповідає за зобов'язаннями власників; здійснює свою діяльність згідно з нормами законодавства та статуту (який приймають засновники та змінюють відповідно до правил, встановлених законодавством та статутом), адміністративними рішеннями органів державної влади (у межах їх компетенції); якою управляють колективні органи, обрані власники, а також наймані менеджери, яких призначають власники та які мають право укладати від імені корпорації угоди у межах делегованих власниками повноважень.

Таблиця 2

Характеристика інтересів суб'єктів корпоративного управління як стейкхолдерів АТ

Заінтересовані групи (стейкхолдери)	Інтереси	Цілі АТ	Критерії ефективності	Показник
Кредитори	Фіксований прибуток (% за кредит)	Ефективність діяльності	Кредитоспроможність, ліквідність	Ліквідність. Фінансова незалежність
Інвестори	Повернути вкладені кошти	Ефективність діяльності	Прибуток на здійснені капіталовкладення	Доходність сукупних активів. Доходність інвестицій
Власники (у тому числі держава як акціонер)	Отримати дохід	Отримати прибуток	Фінансові результати (прибуток, дивіденди). Дотримання норм законів, сплата податків	Чистий прибуток
	Отримати дохід	Збільшити частку ринку		Доходність власного капіталу. Дохід на одну акцію (частка ринку)
	Статус	Збільшити кількість обертів		Обсяг продаж
Менеджмент	Статус	Збільшити кількість обертів	Премії від розвитку АТ, бонуси, зарплата	Обсяг продаж
	Зацікавленість в роботі	Виведення на ринок нової продукції		Усі показники діяльності АТ
	Адекватна грошова винагорода	Підтримка зарплати персоналу на відповідному рівні		Рівень оплати праці (зарплата, премія, бонус)
Працівники і місцеве населення	Адекватна грошова винагорода	Підтримка зарплати персоналу на відповідному рівні	Задоволення роботою, зарплата, соціальні програми Внесок у суспільні справи, благодійність	Рівень оплати праці (зарплата, премія, бонус)
	Впевненість у майбутньому, стабільність			
	Внесок у суспільні справи, благодійність			
Споживачі та постачальники	Якісна продукція Низькі ціни	Позитивний імідж компанії	Вигідність угод, умови платежу. Ціна, якість товарів і послуг, обслуговування	Ліквідність. Оборотно-ність активів. Чистий прибуток. Фінансова незалежність

Типовий різновид корпорації – акціонерне товариство, де право власника на участь в обранні органів управління та на отримання частки доходів пропорційне до належної йому частки капіталу корпорації (це право і факт володіння часткою капіталу підтверджено цінним папером – акцією, яку можна відчужувати). Суспільний сектор економіки складається з державних установ та підприємств, що виробляють звичайні товари (послуги) і суспільні блага й організовані як корпорації. Іноді держкорпорації створюють як акціонерні товариства зі стовідсотковою участю держави.

Баланс інтересів учасників корпоративного управління. Головна функція корпоративного управління – забезпечення роботи компанії в інтересах акціонерів, що надали їй фінансові ресурси. Незважаючи на простоту, це положення має цілий ряд складних і важливих питань:

– чи потрібне окреме представництво прав великих, дрібних акціонерів, власників звичайних і привілейованих акцій;

– чи слід окремо враховувати інтереси кредиторів компанії і власників акціонерного капіталу (див. табл. 2) [4; 5];

– чи повинна система управління корпорацією враховувати інтереси її працівників?

Розбіжності в підходах до вирішення цих питань визначають різноманітність структур і процесів корпоративного управління в різних країнах.

Одним з перспективних питань, що має вирішити корпорація є визначення груп стейкхолдерів, що мають бути представлені в корпоративному управлінні.

Висновки. Представлене теоретичне узагальнення пропонує нове вирішення наукового завдання щодо системного представлення ролі стейкхолдерів в корпоративному управлінні АТ в умовах ринкових перетворень.

Дослідження розвитку корпоративного управління в Україні дозволило виявити взаємозв'язок інтересів корпорації зі стейкхолдерами, що впливає на функціонування корпоративного управління АТ та сприяє підвищенню його ефективності.

Так, аналізуючи викладені в економічній літературі теоретичні погляди на проблеми корпоративного управління АТ в умовах ринкових перетворень задля підвищення ефективності функціонування АТ, проведено порівняльний аналіз моделей корпоративного управління із визначенням основних характеристик інтересів суб'єктів корпоративного управління як стейкхолдерів АТ.

Список літератури:

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 р. № 514-VI // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 202. – С. 5–12.
3. Євтушевський В.А. Корпоративне управління : [підручник] / В.А. Євтушевський. – К. : Знання, 2006. – 406 с.
4. Задихайло Д.В. Корпоративне управління : [навч. посібник] / Д.В. Задихайло, О.Р. Кібенко, Г.В. Назарова. – Х. : Еспада, 2003. – 688 с.
5. Гавриш О.А. Корпоративне управління : [навч. посібник] / О.А. Гавриш, Л.Є. Довгань, П.В. Круш, І.П. Малик ; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». – К., 2010. – 395 с.
6. Aoki M. Corporate Governance in Transitional Economies: Insider Control and the Role of Banks / Aoki M. and Hyung-Ki Kim. – Washington : The World Bank, 1995. – 355 p.

Малик І. П.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт»

РОЛЬ СТЕЙКХОЛДЕРОВ В КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ

Резюме

Проведенное исследование посвящено теоретическим и методическим вопросам обеспечения корпоративного управления акционерными обществами в условиях рыночных преобразований. Принимая во внимание цели и функции корпоративного управления была представлена схема корпоративного управления акционерными обществами, которая позволяет выявить влияние внешней и внутренней среды. На основе сравнительного анализа отличительных особенностей корпораций проведено характеристику интересов субъектов корпоративного управления как стейкхолдеров акционерных обществ с целью дальнейшего улучшения их деятельности.

Ключевые слова: стейкхолдеры, корпоративное управление, акционерное общество, корпорация, заинтересованные лица.

Malyk I. P.

National Technical University of Ukraine
"Kyiv Polytechnic Institute"

STAKEHOLDERS IN CORPORATE GOVERNANCE

Summary

The study is devoted to theoretical and methodological issues of ensuring corporate governance of joint stock companies in terms of market transformation. Based on purpose and functions of corporate governance, the scheme of joint stock companies' corporate governance was presented, which can detect the influence of external and internal environment. Comparative analysis of corporations' distinctive features allows characterizing interests of stakeholders of joint stock companies in order to further improve their performance.

Key words: stakeholders, corporate governance, joint stock company, corporation, interested parties.